

# ПОЛИТИКИН

# ЗАБАВНИК

10  
ДИНАРА  
1952



ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 108 — Субота, 23 јануар 1954





# Филип Вишњић ПЕСНИК ПРВОГ УСТАНКА



У нашој прошлости било је доста добрих и познатих гуслара, али није било ни бољег ни чувенијег од Филипа Вишњића.

Филип Вишњић родио се 1765 године у селу Трнави, у зворничком крају. Оцу му је било име Ђорђе, али су га звали Стојан Вилић. Мајци му је било име Марија, али су је звали Вишња, па се и Филип по њој прозвао Вишњић. Још док је био мали умро му је отац, па је Филип провео детињство и младост код мајке, која се преудала. Када је имао осам година разболео се од богиња, па је због тога ослепео. Још у раној младости Филип је осетио песнички нагон, па је као слепац брзо научио да гусла и пева све песме које је чуо. Турци су му убили три стрица и једног брата од стрица. То га је силно заболело а томе су придонеле и оште народне невоље, па се у њему распалила страховита мржња против зулумчара. У 31 години он се оженио и народно шесторо деце.

До првих година 19 века Вишњић је певао старе песме у којима је опевао славу и јунаке наше раније прошлости. Певао је само оно што је од другог чуо, али се сам није усуђивао да нешто створи. Када је букнуо Први српски устанак, гласови о њему допреше и у Босну преко Дрине. Крупни и судбоносни догађаји занеше слепог гуслара и он 1809 године пође са српском војском из Босне у Србију, где је она била продра. Тада он престаје да пева старе песме и јунаке и утону у ново доба пуно борби и славе. Са његових струна одјекнуше песме какве ни пре ни после ниједан гуслар није испевао. Он је путовао сауда и распитивао се о свему и свачему: о догађајима, људима, местима, времену, кад се нешто збило итд. Путовао је по Србији, Босни, а стигао је и до Скадра. Учествовао је у бојевима, дане и ноћи проводио по логорима, где је и песме на лицу места певао. По слому Србије прелази у Срем и ту се настанио са породицом у селу Грку. Ту га је нашао и Вук Караџић 1815 године и од њега преписао песме о Првом устанку.

Од Вишњића је познато 13 оригиналних песама у којима опева догађаје из Првог устанка. Његово песничко дело огромно је прилог нашој култури, а у исто време оне су и њен понос. Те песме нису само лепе, заносне и узбудљиве, него су и историски тачне чињенице о којима се у њима говори.

## Неки важнији догађаји из Првог устанка које је испевао Филип Вишњић

Сеча кнезова инспирисала је Вишњића да испева песму Почетак буне против хаџија. Сеча је почела 23 фебруара 1804 године и за то време погубљено је 95 најугледнијих људи из Србије. Бој на Чокешици догодио се 16 априла 1804 године, Бој на Салашу сматра се да се водио 28 маја 1806, Бој на Мишару добијен је 1 августа 1806 године. У том боју Срби су имали 5.000 пешака, 2.000 коњаника и 4 топа, а Турци око 50.000 војника, углавном пешадије и артиљерије. Српском војском командовао је Карађорђе, а турском Сулејман-паша Скопљак. Бој на Делиграду десно се 1806 године и трајао је више дана. Главна и одлучна битка вођена је 22 и 23 августа исте године. Двобој Милоша Стојићевића-Поперца и Мехе Оруџића десно се 1809 у пољу испред Бијељине, када су устаници прешли у Семберију и ширили устанак у Босни. Бој на Лозници водио се крајем септембра и почетком октобра 1810. Главни судар био је 6 октобра итд.



## Који је одговор тачан?

Дајемо вам три питања, свако са по четири одговора. Одговором прецртајте одговоре за које мислите да нису тачни, па затим погледајте доле и проверите да ли сте нашли прави одговор:

- Булабија је:** воћка женско име планина река
- Анеронд је:** планета геометриско тело врста барометра хемичар
- Чагаљ је:** воћка планина језеро дивља звер

Тачни одговори: 1) Булабија је домаћа врста јабука, која је много раширена, нарочито око Пећи. — 2) Анеронд је барометар без живе. — 3) Чагаљ је карактеристична звер, из породице паса, за крш Далмације. Сличан је вуку, али много мањи од њега. Има га у чопорима на острву Корчули и на полуострву Пељешцу. Овда-онда нађе се и у Херцеговини. Наваљује на ситну стоку, али и на виноград.

## ТРИ ПИТАЊА ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

- Бурица Дражовић је главни јунак у роману?
- Како се зове шалива и

тра у којој је једно од главних лица Васа Видић? 3) У којој је нашој драми господор главна личност? Одговор: — 1) Бурица Дражовић је главно лице романа „Горски цар“ од Светозара Ранковића. — 2) Васа Видић је једна од главних личности у шаливој игри „Љубавно писмо“ од Косте Трифковића. — 3) Господор је главно лице у драми „Дубровачка трилогија“ (1 део) од Ива Војновића.

## ОКСИМОРОН

Оксиморон је једна врста књижевног украса који долази у групу фигура за исказивање супротности. Наиме, оксиморон је спајање двају опречних појмова у један. На пример: мудра будала, слеп код очију (што значи неписмен), пијан без вина (што значи збуњен) итд.

## ТРУБАДУРИ

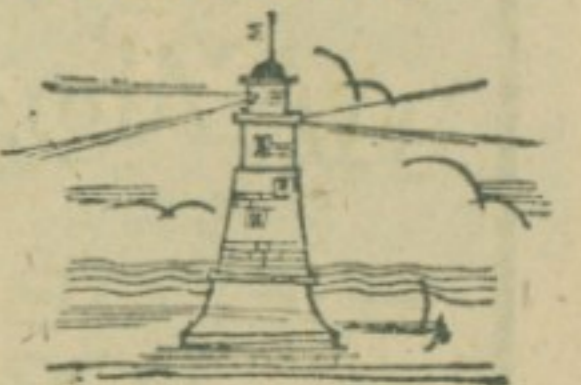
У Средњем веку трубадури су били песници који су путовали из једног краја у други. Они су певали и свирали. Понајчешће су то били витезови. Трубадура је нарочито било у Прованси, Јужна Француска, нарочито у 12 и 13 веку. Дошле је поезија трубадура прешла у Северну Француску, а одатле у суседне земље. Они су гајили песме разноврсне садржине: сатире, серенаде, љубавне и политичке песме итд.

## ЗАНИМЉИВИ БРОЈЕВИ

- 1 × 8 + 1 = 9
- 12 × 8 + 2 = 98
- 123 × 8 + 3 = 987
- 1234 × 8 + 4 = 9876
- 12345 × 8 + 5 = 98765
- 123456 × 8 + 6 = 987654
- 1234567 × 8 + 7 = 9876543
- 12345678 × 8 + 8 = 98765432

## БОЈЕ СВЕТИОНИКА

У светионичима могу да се употребе само ове боје: бела, наранџаста, црвена, зелена и модра. Светлост тих боја добија се када се пред лампу ставе обојена стакла, такозвана сита. Модра сита упијају светлосне зраке у великој мери, па се ретко употребљавају; обично када се жели да се светлост не види далеко. После беле боје, најбоља је црвена па се она најчешће употребљава. Ако један светионик свети у више боја, бели ће сектор имати највећи домет, па потом редом: црвени, наранџасти, зелени и најзад модри. За време магле наранџаста и жута светлост имају већи домет од беле светлости.



тор имати највећи домет, па потом редом: црвени, наранџасти, зелени и најзад модри. За време магле наранџаста и жута светлост имају већи домет од беле светлости.



## КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ



## КЛИМА

Клима је грчка реч и означава поднебље — просечну годишњу температуру ваздуха у једноме крају. Наука о клими назива се климатологија.

Клима у ужем смислу дели се на: 1) океанску, 2) приморску, 3) континенталну, 4) степску, 5) пустињску и 6) планинску.

Океанска клима одликује се високом средњом годишњом температуром, малим колебањима температуре, великим количинама кише и тиме што нема ниједно изразито годишње доба.

Приморска клима има благе зиме и лета, а одликује се и великим количинама кише у пролеће и јесен. У пределима у којима влада приморска клима изразита су два годишња доба: лето и зима.

Континентална клима има велика колебања температуре; лета су жарка, а зиме веома хладне. Поред тога, неправилна је расподела кише на поједину годишња доба. Изразита су сва четири годишња доба у пределима где влада континентална клима.



Степску климу карактеришу жарка лета, оштре зиме, мале количине водених талога и велика колебања температуре.

Пустињска клима одликује се жегом, сушом и пешчаним олујама.

Планинска клима има ниске температуре, дуге и сурове зиме, кратка и прохладна лета, велике количине воденог талога, јаке ветрове итд.

Клима једнога краја зависи од временских појава, висине земљишта, бољног света, близине мора итд.

У нашој земљи осећа се утицај три климе: средоземне, средњоевропске и континенталне. Средоземна клима припада суптропским климама, а од њих се одваја због утицаја Средоземног Мора. У крајевима у којима влада средоземна клима лета су топла и сува, топла је и јесен, а зима је блага и влажна. Од водених талога највише има кише, а то зиме, мање у јесен и у пролеће, док су лета сува. Утицај средоземне климе у нашој земљи велик је нарочито у приморју, где се ова клима сукобљава са средњоевропском. Област у којој влада средњоевропска клима има ниже температуре него предели где влада средоземна. Има много талога — кише и снега. Кише у главном падају преко лета. Утицај ове климе осећа се и у приморским крајевима, и то више у северном делу приморја, где од јужног воћа расту само смоква и маслина, него у јужном делу, где расту наранџе, лимунови, бадеми итд. Средњоевропска клима погодна је за жита, кромпир и сточну храну, затим јабуке, крушке, шљиве, трешње, винову лозу, брескве итд. Континенталну климу у нашим крајевима карактеришу оштре зиме и жарка лета. Талога има мало. Она влада у Војводини, Србији, Срему, а унеколико и у Славонији, где се сукобљава са средњоевропском. Ова клима нарочито је повољна за пшеницу и кукуруз.

# КАКО САМ НАУЧНО ДА ЛЕТИМ

Деветог августа 1896 године у немачком градићу Штелину срушио се заједно са својом летилицом Ото Лилиентал. Дан његове погибје био је истовремено и дан његовог успеха и успеха ваздухопловства, које је тек по чело да се развија; на летилицу без мотора Лилиентал је прелетео 350 метара. Ото Лилиентал није једина жртва ваздухопловства. Од Икара, митске личности, који је покушао да се на крилима од перја и воска спасе из ропства, па до Лилиентала, људи су непрестано покушавали да завладају ваздушним висинама. Најзад, почетком овог века, два брата, Орвил и Вилбур Рајт, полетели су на првом авиону с мотором. У једном чланку, објављеном 1914 године, Орвил Рајт описао је како су он и његов брат, после многих покушаја и напора, најзад научили да лете.



била још једна година и нов распуст. Нисмо клонули. Па, тек смо почели.

Читаве те године, све до идућег одмора, браћа Рајт проверавали су небројено пута своје планове и упоређивали их с Лилиенталовим прорачунима. Но, грешку нису пронашли. Зар је могуће да је Лилиентал погрешно?

Идућег лета опет су отишли у Кити Хок. На њихову молбу, тамо је дошао и Шанут, познати инжењер, који је баш у то време писао чланак о Лилиенталу за последње издање „Британске енциклопедије“.

На велико чуђење браће Рајт и Шанута, показало се да Лилиенталове таблице нису непогрешиве, како су дотада сви мислили.

Узлетели смо те године неколико пута, али то још није био прави успех. Вратили смо се кући да бисмо све почили изнова. То је било као тапкање у мраку, јер смо сад морали да сами радимо прорачуне и планове.

У лето 1902 године, браћа Рајт извршила су преко 1400 летова на свом апарату без мотора који су сами израдили. То су били веома кратки летови који би се данас тешко могли назвати летењем. Апарат, који се налазио на благој низбрдици, гурнули би надале и он би се, захваћен ветром, подигао увис, где би неко време лагано лебдео.

Било је дана кад смо се дизали у ваздух и по стотину пута. Наше узлетнице било је кратко и да би се апарат уздигао био нам је потребан ветар који је брзина морала износити најмање дванаест миља на час. И сад се сећам оног тихог дана кад сам седео у летилицу спреман да узле-

тридесетак метара. Али, њен лет готово се није разликовао од лета ранијих летилица без мотора. Најзад, апарат се спустио уз тресак, тако да му се сломила осовина пропелера.

— Даљи покушаји били су онемогућени, а година се ближила крају. Због тога сам отишао у Дајтон да набавим нову осовину... На повратку, чуо сам у возу о машини коју је саградио Ланглеј и која се, дан раније, сручила у једну реку. Дакле, и други су се очајнички трудили да усаврше машину за летење.

Чим је Орвил Рајт стигао у Кити Хок, браћа су се дала на посао. Оправка елисе завршена је тек у сумрак. Сутрадан, дувао је јак ветар. На узлетницу су, поред браће Рајт била још свега три човека из оближњег насеља. Остали уобичајени посматрачи нису дошли, јер нико није могао да претпостави да ће браћа и по таквом времену покушати да лете.

— Мој брат се попео у машину. Мотор је почео да радити. Апарат је јурнуо низ падину, затим се дигао у ваздух и — летео. Лет је трајао свега дванаест секунди. Био је несигуран, лаган и „таласаст“. Али, то је ипак био лет.

Тада је дошао ред на мене. Али, и у мојим рукама машина се пропњивала и падала, тресла се, дрхтала. Летео сам отприлике исто толико дуго као и мој брат. Онда је он опет покушао, а чим је слетео ја сам се попео у машину. Сад сам нешто више знао о раду контролних палица, а и боље сам познавао машину. Успео сам да останем у ваздуху 54 секунде. Нисам могао да правим заокрете због околних брежуљака, али сам, иначе, машином доста лако управљао.

Вече се већ било спустило и тога дана више се није могло летети. Баш кад су браћа Рајт и посматрачи машину превукли у заклон, јак удао ветра захватио је предњи део авиона и подигао га са земље. Узалуд су они покушавали да га задрже. Кад је налет ветра прошао, апарат је био готово смрвљен.

— Но, то није била нека велика несрећа. Ми смо сад могли да саградимо бољи и већи и да се више поуздања чекамо идуће лето. Могли смо да се вратимо кући у Дејтон и да сањамо о рекордима у дужини лета, о висини на коју ћемо се попети и о машини за два и више путника. Јер, ми смо успели да остваримо свој дечачки сан. Научили смо да летимо.

## РАДИ ЗАШТИТИЛИ БЕЛО ОД ЗЛУМА...

Има доста прича и анегдота које нам дају прилично стварну слику живота српског народа пред Први устанак. Овде ћемо донети једну у којој се говори како су се Срби из тога времена довијали да сачувају свој образ и понос.

То је било у предвечерје једног летњег дана. Три Турчина изненада су упала у шумадишко село Шаторњу и одлучили да ту преноће под шатором који су разапели на једној ливади. Један од њих био је јаничарски старешина, а друга двојица његова пратња. Положај који су изабрали омогућавао им је да виде на све стране и да их нико изненада не може напасти. Брзо су поручили да дође највиђенији сељак, коме су наредили да им спреми добру вечеру и девојке да их служе. Клањајући се до земље, сељак рече: „Све ће бити, четити ага, само мало причекајте док одем и издам наредбе.“

Тај сељак био је храбар човек, а имао је још четири брата који за њим нису заостајали. Чим је дошао кући, он је испричао шта Турци траже. Да би сачували свој образ и понос свога села, они одлуче да то не дозволе док су живи. По предлогу једнога од њих, реше да један брат оде Турцима и каже им да ће све бити онако како су желели, само нека мало причекају. После тога нека он седне код Турака, а њих четворица ће редом долазити наоружани до зуба. Разуме се, нису ни мислили да спремају вечеру, а видели су по Турцима да су они склони и на част насрнути. Петорица браће решише да сами сврше ствар, без села.

Одмах после тога, један брат је отишао Турцима и рекао им да ће све бити у реду. Турцима је то било мило и уживали су седећи пред шатором и пушећи на дугачке чибук. Наједном, они угледаше како ливадом иде к њима крупан човек под оружјем. Узнемирише се, па један од њих упита сељака:

— Рајо, бре, ко ти је оно?  
— Не бринте се, ага, оно ми је брат, — одговори сељак.

Онај што је ишао преко ливаде дође до шатора, поздравив Турке и стаде пред њих као стражар. После кратког времена, Турци опазе како се још крупнији човек и боље наоружан од оног првог. Сада се још више узнемире, али их сељак умири кад им рече да ми је и то брат. И овај дође пред шатор, али не поздравив Турци. После тога појави се и трећи брат, такође наоружан. Турци се озбиљно забринуше и сталаше да мењају боју лица.

— И то ми је брат, — рече им опет онај први сељак.  
— Па колико имаш те браће? — упиташе Турци.  
— Још једнога, — одговори сељак, — ено га где и он иде.

Турци заиста угледаше како се примиче четврти брат, наоружан боље него прва тројица. Турци дознаше и почеше се договарати шта да чине, јер су осећали да се овде о нечему злом ради, па им се није ноћило на том месту. Старешина се досети како ће из беде да се извуче, па брзо упита сељака:

— Рајо, како се зове ово село?  
— Шаторња, — одговори мирно сељак.  
— Е, ми нисмо имали намеру да овде преноћимо, већ у селу Пласковцу. Морамо одмах да идемо да бисмо раније тамо стигли.  
— Како вам је воља, ага, — рече сељак.

Турци убрзо склопе шатор, појашу на коње и у галопу одјуре из Шаторње, осврћући се стално на браћу која осталоше иза њих.

Ето, тако су наши стари чували образ и поштење. И овај, као и хиљаде других случајева биле су искре народног гнева, који се убрзо претворио у огањ Првог устанка.



Чини ми се да смо мој брат и ја одувек желели да летимо. Али, зар има човека који у свом детињству није то желео. Ипак, остварењу нашег дечачког сна могли смо да се посветимо тек пошто смо завршили школу.

Успеси Ота Лилиентала, немачког конструктора и једног од пионира ваздухопловства који је на својој летици без мотора извршио неколико краћих летова, одушевили су двојицу дечака. Они су пажљиво проучавали Лилиенталове прорачуне и унутрва за израду летилица. Најзад, решиши су да и сами покушају да лете.

— Једног дана рекли смо један другоме: „А зашто не? Овде су научни прорачуни засновани на огледима. Сваке године имамо неколико слободних седмица. И, уместо да одемо некуд и да тамо беспослично, ми ћемо за време одмора правити летилице и на њима летети“. Не верујем да смо се тада усувивали да мислимо о нечему савршенијем од летилице без мотора. Бар не гласно.

— Те године — било је то 1900 — отишли смо у Нову Каролину, близу места Кити Хока. Тамо је било много брежуљака, а мало света. Израда наше прве летилице није нам, бар нам се тако чинило, причињавала неку нарочиту тешкоћу, мада смо је градили с прецизношћу с каквом добар часовничар саставља делове најфинијег и најтачнијег часовника. Јер, ми смо пред собом имали прорачуне и планове. Ота Лилиентала, од којих нисмо ни за даку отступали. Но, на наше велико разочарање, доживели смо потпун неуспех. Немо смо гледали један другога, наш апарат и непрегледне низове цифара којима је Лилиентал испунио своје таблице. Нешто није било у реду. Покушали смо да пронађемо грешку, али узалуд. Није нам остало ништа друго него да покушимо своје ствари и да се вратимо кући, убеђени да смо у нечему погрешили. Али, пред нама је

## МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

### Проверите ваше памћење — све на Ч ЗАНИМЉИВО ИМЕ ЈЕДНЕ РЕКЕ

У овом квадрату имате двадесет и две сличице. Загледајте их добро, па онда цео цртеж покријте књигом или шаком. А затим нам, без много размишљања, одмах реците, шта претстављају сличице које се налазе у квадрату.

Да бисмо вам олакшали, казаћемо вам само толико да све сличице претстављају предмете чија имена почињу са ч.

(Одговор: 1) четири, 2) чезе, 3) четрдесет, 4) чајник, 5) чалма, 6) чамац, 7) чакшире, 8) чарапа, 9) часовник, 10) чојда, 11) чаура, 12) чачкалица, 13) чвор, 14) чекић, 15) чесма, 16) четка, 17) чешаљ, 18) чизма, 19) чичак, 20) чунак, 21) чибук, 22) чоколада).



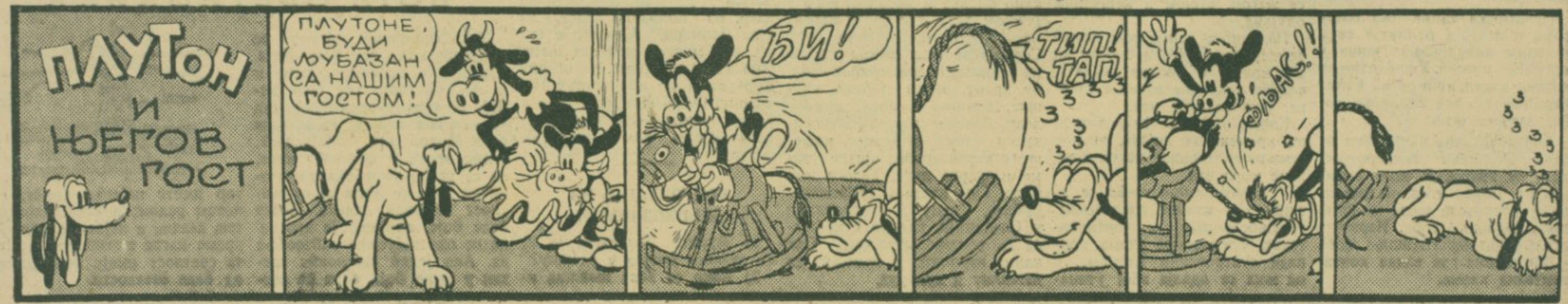
Сетите се имена једне светске реке из кога се размештајем гласова може саставити највећи број имена других река? Покушајте!

Сакраменто (река у Северној Америци). Из имена те реке, размештајем појединих гласова, добијамо имена ових река:

Ар (притока Рајне), Арно (италијанска река), Емс (река у Немачкој), Енс (притока Дунава у Аустрији), Кама (притока Волге), Марна (река у Француској), Места (река на Балкану), Ока (притока Волге), Осем (река у Бугарској), Рона (река у Француској), Саона (притока Роне), Сена (француска река), Танаро (притока Поа, Италија), Тара (наша река), Таро (притока Поа), Окер (река у Немачкој), Оста (притока Лабе), Сан (притока Висле), Рено (река у Италији), Рот (река у Немачкој).

#### ПРОТУБЕРАНЦЕ

Ватрени снопови који се виде око Сунца за време потмрачења зову се протуберанце. Њихова светлост продире преко 300.000 километара у васнону.



# ПРВИ ШТАМПАРСКИ РАДНИЦИ

## у ослобођеној Србији

**Х**атишерифом од 1830 године Србија је, по ред осталог, добила и право да оснива своје штампарије. Већ идуће године, по налогу кнеза Милоша, настављена је једна штампарија и пренесена у Београд. Наравно, у нас тада није било штампарских радника, па је Милош наредио да се у Аустрији нађу мајстори. Њен први директор био је Адолф Бернан, Немца из Саксоније, веома вешт и способан човек, али тврдоглав и инација. Кад је дошао у Србију, он није знао ни речи српски, али се трудио да научи. „Бернан учи српски и писати већ зна“ — писао је у то време Вук Караџић. Два словолупца били су Бечлије, а сецери и „печатељи“ Срби из Војводине.



Али, сви су на послу били вредни. Бернан је многе ствари радио на своју руку, мимо кне-

Швабе леба, красног леба српског, па побеснели“.

Ови скандали били су повод за доношење уредбе којом су одређене дужности свих лица у штампарији, кас и плате сваког од њих. Уредба је имала тринаест чланова. Према њој, особље штампарије сачињавали су: администратор, ревизор, коректор, словолупца и словорезац, поред одређеног броја калфа и шегрта. Администратор је био старшина штампарског завода, а ревизор је водио рачуна да што мимо цензуре не прође. Директор се брињуо о каси, а у исто време био је „дужан послове међу радине раздељавати и настојавати да се сваки у послу нахоји и да беспослен не седи“. Да у самој згради штампарије не би више долазило до скандала, наредено је да се из ње иселе сви осим шегрта и неке врсте калфа, а строго је забрањено да се ученици употребљавају за „домаће послове директора или словолупца“.

До 1836 године штампарски ученици добијали су одело и плату. Учење је трајало четири године. Последње године примали су месечно шест талира. На завршетку учења добијали су „освободитељно писмо“ и тада им је сам кнез, према свом нахођењу, одређивао плату. Слагачи, да су били унапређени, постављани су за практиканте или помоћнике у окружним начелствима. Године 1841 донесена је нова уредба о платама графикара. Словослагачи су плаћани од хиљаду сложених слова али је награда зависила и од „различног вида и величине слова“. По овој уредби, радно време у штампарији било је „од сванања до 12 часова по европеском“ и од један и по до седам после подне. Летњи се радни од шест ујутру до шест увече, а прекидом од 11 до 13 часова. Радници нису били задовољни овом уредбом, па су напуштали штампарију и тражили неки други посао.

Државна штампарија у Београду, основана 1832, била је пуних тридесет година једина штампарија из које су изашли први стручни штампарски радници у Србији. Они су радили веома солидно, чисто и лепо. Поједине књиге изишле из „књажевско-српске печатње“ својом лепом израдом надмашивале су књиге штампане у аустријским и немачким штампаријама, које су и мале дугу штампарску традицију.

Имак су успели да за кратко време постигну леп успех. Тако се већ 1835 године помиње неки Атанасије Савић, који је начинио један инструмент, и то такав „да један изучени механичар има муке да га направи“.

О раду и успеху ученика давале су оцене, које су читане кнезу Милошу да би он према томе могао да их похвали, награди или укори. Од ученика који су 1834 радили у штампарији, само тројица су били „мале способности“, а остали добри и врлодобри. Но, изгледа да су деца били прилично несташни, јер у рубрици „владање“ готово код сваког стоји да је „грубијан“ и „љут“.

жеве воље и интереса саме штампарије. Према радницима био је осоран и суревљив, а ученике је употребљавао и за послове ван штампарије, па их чак и тукао. Између радника и Бернана често је долазило до свађе и туче. Како су сви они становали у згради у којој је била штампарија, то су Београђани често имали прилике да чују како се „Швабе печатељи“ међусобно пеују. Једном приликом, 1833 године, дошло је до свађе и туче између Бернана и једног радника Бечлије. Туча се пренела чак и на улицу и узбудила цело суседство. О томе је администратор штампарије Димитрије Исидоровић реферисао кнезу Милошу: „Најеле се

ри долетало преко пола милиона чворака“.

Ипак, најнеобичнији „спавач“ свакако је мрки туљан. Један зоолог посматрао је пар туљана који су се налазили у лондонском зоолошком врту. Туљани би се спустили на дно свог базена и тамо „легли“ да спавају. После неколико минута сна, прво женка, а за њом мужјак, изронили би на површину, и то затворених очију, удахнули дубоко петнаест до шеснаест пута, а затим се, не прекидајући спавање, враћали на дно. Туљани могу тако да преспавају по неколико часова, излазећи у сну с времена на време да плаћу напуне ваздухом.

### Нова открића о држави Инка

Три француска научника провела су годину дана у јужно-америчким Кордиљерима, на високим платоима које су некад насељавале старе Инке. Они су се недавно вратили у Париз, пошто су дошли до низа значајних открића која сведоче о високој култури овог древног народа. Код Инка је медицина била веома развијена. Они су познавали до у танчине анестезију и хирургију и служили се врло компликованим инструментима начињеним од вулканске лаве.

У држави Инка поштанска служба била је одлично организована. Сва места била су повезана помоћу система штафетног додавања, у укупној дужини од 2.800 километара. Тркачи који су преносили пошту прелазили су за сат и по стају дугачку 25 километара. Таквом брзином поштанског саобраћаја и многе данашње поште биле би задовољне, јер би,

на пример, из Београда у Париз писмо стигло за непуних пет дана. „Поште“ старих Инка примале су и пакете, тако да су становници планинских крајева удаљених 150 километара од обале добијали увече свежу рибу уловљену узору, или приморско воће убрано ујутру.

На обалама језера Титикаке, које се налази на висини од 3.812 метара, француски научници испитивали су један народ још старији од Инка, који се зове Урус. Ово древно језеро постепено губи своју воду, тако да је његов ниво сваке године нижи за пола метра. Међутим, последњих сто година припадника народа Урус неће да напусти језеро и вероватно ће изумрети заједно с њим. То су људи необичне снаге и здравља, који су у стању да проведу у леденој води језера по неколико часова без опасности по здравље.

# АНЕГДОТЕ

### ЧОВЕК И ВЛАДИКА

— Замјерају Вам, господа ру, — рећи ће владици Раду један његов поштовалац — што сте пресму „Три дана у Тријесту“ писали као човјек, а не као високо црквено лице?

— Нека их, чоче! Лашње је бит' владику но човјек! И ако сам у једном од тога двога вањастји, више марим да по мојој смрти свијет жали човјека него владику! — одговорио је Његош пријатељу.

### МАРК ТВЕН И ВИЦЕВИ

Један глумац, добар познаник Марк Твена, дошао је једног дана до Твена и замолио га да му да пет добрих вицева.

Овај глумац је у самој ствари завидео Марк Твену на слави и желео је да ове вицеве употреби у некој својој веселој игри.

— Нажалост, не могу да вас услужим! — одговорио је Марк Твен. — Видите, ако би код мене нашли пет долара, одмах б' сви дошатали да с' их украо. Али ни ви, младићу, не бисте боље прошли. Јер када

бисте одавре изишли са неколико добрих вицева, сви би одмах помислили да сте их украли...

### ЈА ОНДА НАПИШЕМ...

С јесени 1879 Стеван Сремац био је постављен за наставника нишке гимназије. Идуће године, када су завршена предавања, дошао је у Београд да се види са својим старим друштом. Пред „Дарданелима“ причао је појединости из свог новог, чиновничког живота у Нишу, па је поред осталог поменуо и то како је морао да предаје и цртање, а у тек отвореној школи нишкој није било ни прегледа ни модела за цртање.

— Па шта си радио? — чудили се пријатељи.

— Ето тако: нацртао на табли нешто, па онда деца пречртавају. А понекад се дешавало да ме деца питају шта сам нацртао и ја онда морам да напишем доле: „столица“, или „ојак и дим“ и тако даље.

Иначе је Стеван Сремац био добар цртач-карикуриста.

## КАКО И КАД СПАВАЈУ НЕКЕ ЖИВОТЊЕ...

**З**а време Првог светског рата неки француски пилот добио је у задатак да се једне ноћи подигне са својим апаратом на висину од 4.000 метара, да га да угуши мотор и да са угашеним мотором лети изнад непријатељских линија. Пилот је са успехом извршио задатак и вратио се на свој аеродром. Кад је авион узлетео, у њему је био само пилот. Међутим, кад се спустио, у авиону је

Већ пре неколико десетина година неки зоолози утврдили су да европска дугорепна ластва може да спава у ваздуху. Ластва тако „спава“ само за време лета. Тај „сан на крилима“ омогућују струје топлог ваздуха које носе птицу, тако да она не мора да маше крилима да би се одржала у висини. Но, ластва није једина птица која спава у лету. Познато је да и албатрос може да лети и да у исто време спава.

Кад падне ноћ, људи одлазе на починак. Међутим, многе животиње немају тако утврбене „навике“. Слонови, на пример, спавају у „партијама“: док једни спавају, други чувају стражу. У једном великом америчком циркусу, у коме су била шездесет и три слона, тридесет и четири је увек било будно и на ногама, без обзира да ли је дан или ноћ, док је осталих двадесет и девет спавало. Сваких неколико часова двојица од „стражара“ легли би да спавају, а на њихова места одлазила би два слона која су догле спавала.

Многе птице, које иначе преко дана лете саме или у паровима, скупљају се кад падне вече и спавају збијене једна уз другу, тако да, посматране издалека, потсећају на циновски рој пчела. У једном шибљак алписких ружа у близини Вортинга, у Америци, откривена је права птичја спаваоница, у коју је сваке вече-

## ДРВО ИЗ КОТА ЦУРИ СЛАДАК СОК

**У** Новој Енглеској, на источним обалама САД, постоји дрво из кога у пролеће цури сладак сок. То је једна врста јавора, а сок који оно даје веома је омиљен у Америци. Овај сок почне да цури рано у пролеће, кад су дани топли, а ноћу још има мрза. Тада становници Нове Енглеске подмећу судове под пукотине овог дрвета и скупљају сок.

Постојала су разна мишљења о томе како долази до пуњења овог сока. Тврдили се да корен потискује сок у стабло, из кога, под повољним временским условима, тече напоље. Да би се та теорија проверила, отсечено је јаворово стабло. Показало се да је из њега цурио сок исто онако као што је цурио из дрвета које има корен. Тако је отпала ова теорија.

Друго, врло раширено, мишљење било је да испаравање влаге са лишћа и гранича преко лета повуче сок у цевчице у стаблу и да се то повлачење влаге може осетити и зими, кад нема лишћа. Међутим, кад су отсечене све гране јавора и места пресека премазана воском, да би се онемогућило приступ ваздуха, сок је и даље нормално текао. Тако је оповргнуто и ово мишљење.

Чињене су и друге пробе. Сечени су и круна и корење па је затим стабло стављано у воду. И из овако осукаћеног стабла цурио је сладак сок. Стабло је даље сечено на комаде од око два и по метра дужине, који су у разним положајима стављани у воду. До год су ти комади могли да уписивају влагу, из њих је текао сок, мада не у толикој количини као из дрвета с гранама и корењем.

Међутим, кад су исечени комади стављани на суво место, из њих сок више није текао. Тако је утврђено да је влага неопходна за стварање овог сока.

Други низ опита вршен је да би се утврдио утицај температуре. Мерењем температуре у стаблу утврђено је да се слог који се налази непосредно испод коре смрзава чим температура падне испод нуле, док се унутрашњост стабла смрзава тек неколико часова касније. У времену између смрзавања спољних и унутрашњих делова стабла дрво уписива велике количине влаге. Изгледа да се за време смрзавања слојева стабла који се налазе испод коре ствара притисак у хелијама дрвета. Тај



притисак повлачи влагу из корена и потискује је ка спољним деловима стабла. Преко дана, на сунцу, температура спољних слојева нагло расте и кристали леда се топе. Тада слатки сок навире кроз све пукотине стабла.

С обзиром на то да су према извршеним опитима за стварање слатког сока потребне само влага и одговарајућа температура, покушало се да се тај сок добије и у позну јесен. Испитивања су показала да сок у јесен има другачији састав него у пролеће. Многе је важније покушај да се сок добија преко целе године, на тај начин што би се исколо какво мање стабло јавора и држало у бурету с водом, под одређеном температуром.



био још један „путник“: једна мала дугорепна ластва. Како је она доспела у авион?

На висини од 3.000 метара пилот је наишао на огромно јато готово непокретних птица. Обасјане месечнином, птице су лаганом лебдеде, уопште не машући крилима: спавале су. Авион је налетео на јато и једна заспала птица упала је у пилотову кабину.



# Каменобање ПРВОГ ЕВРОПСКОГ КИШОБРАНА

Има ничег обичнијег од кишобрана. Нико се данас неће окренути за човеком који га носи, сем, наравно, ако то није нека расејана особа која га је отворила и пада киша. Чак је кишобран данас постао и помало старомодна направа, јер га све више потискују непромочиве кишне кабариче од разне материјала, које су много практичније, јер су у њима обе руке слободне, а и боље штите од кише.

Али, није увек било тако. Пре 200 година појава кишобрана у Европи изазвала је праву сензацију, а још дуго после тога кишобрани су у многим земљама претстављали последњу реч моде. А да је кишобран могао да донесе пуно непријатности својим првим популаризаторима, показује догађај који ћемо сад описати.

### Велика тајна

Једног септембарског јутра 1750 године, крцат богатим товаром мирођија, балама кинеске свиле и сандуцима порцелана, упловио је у портсмутску луку стари једрењак „Света Ана“. На копну је први изишао сувоњав, четрдесетогодишњи човек по имену Џон Ханвеј. Дочекали су га радосно жена и двоје деце, као и многобројни пријатељи. Оти мајући се око очевог пртљага, старији мушкарчић зграбио је некакав узан, дугачак замотуљак који је лежао поврх осталих ствари. У истом тренутку, отац је притрчао и узео му пакет. До куће га више није испуштао из руку.

Успут је Џон весело причас жени о својим доживљајима и о поклонима које је донео. Али, она је хтела да зна шта му

запањено посматрати. Ионако треба да одем до Браунових.

**Непријатно изненађење**  
Први пролазник уплашено је отскочио угледавши Џона под



је то у руци. Џон је, загонетно се смешкајући, одговорио: — То је велика тајна. Видећеш већ, цео град ће само о томе говорити. То је најпрактичнија ствар коју је човек могао да измисли. — Ништа више није хтео да каже.

Чак на другом крају града, усред велике, лепе баште, беласала се Донова кућа. Неколико дана додзали су му пријатељи и суседи на разговор, интересујући се како је у далекој Кини. Узгред, говорени о обичајима у овој далекој земљи, Џон би напоменуо како се Кинези и Кинескиње штите од сунца и кише неким малимим заклонима које сами носе у руци. На питање како то изгледа, одговорио би да ће они већ видети кад буде време за то.

После десетак дана, над Портсмут се спустила киша. Џон је одмах живахнуо.

— Сад ћу распаковати онај замотуљак и поћи ћу у варош, — рекао је он жени. — Баш бих волео да пођеш за мном да би видела како ће ме свет

кишобраном. Завртео је главом, окренуо се и пошао за њим. Слично је било и са осталим пролазницима. Гомила за човеком с кишобраном расла је, а он је поносно ишао напред. Већ је зашао у живљи део града. Људи су истрчавали из кућа и дућана и гледали запањено за њим.

— Па то је сам ђаво! — рече једна омања, дебела жена свом суседу. — Гледај шта му је то над главом!

Човек је погледао збуњено, промрљаво нешто и шапнуо ту исту мисао крупном касипи, који је, засуканих рукава, стајао пред својом радњом. — То је ђаво!

Убрзо се улицама разлио шапат о „нечастивом“ који је дошао да куша верне душе и да их заблудује. Гомила за Џоном била је све већа. У почетку се чуло само потмуло гунђање и видела се понека песница претећи подигнута за њим. Наједном се зачуо гласан повик:

— Браћо, то је нечастиви. Треба га каменовати.

Људи за тренутак застадоше и погледаше у сувоњавог фратра који је са црквених степеница довикнуо ову осуду. Сваки појединац очима потражи камен. И Џон је чуо фратрове речи и, уплашен, убрза корак. Кад виде да то чине и остали, потрча. Једва је одмакао десетак корака, кад га прва каменница погоди у леђа. Осетио је оштар бол. Није знао шта да чини. До Браунових имао је да пређе још неких стотинак метара, а гониоци, још више разјарени његовим бежањем, били су му за петма. Засу га читави киша каменца. Једна жлица кишобрана запе о зид и свила прште.

Џон је већ малаксавао. Жао му је било кишобрана, али живот је ипак више волео. У последњем тренутку, баш кад је најбржи гонилац почео да га удара штапом по леђима, десетак метара пред пријатељевом кућом, Џон баши кишобран и потрча што је брже могао. Зампчући иза тешких, масивних врата, тужно се окренуо за собом. Гониоци су били застали крај кишобрана и сав терет каменца сручио се на њ. Двојица се залетеше, скочише на већ поцепани кишобран и почеше га газити.

Тек тада људи почеше да се разилазе. Сви су били мокри од кише, али задовољни. Јер, уништили су „нечастивог“.

# ВЕРОВАТИ

## КАЗНА ЗА НЕСАВЕСНЕ ПОШТАРЕ



У Камеруну, у Африци, несавесне поштаре, који са закашњењем разносе пошту или не уручују пошљак у удаљена насеља, кажњавају на необичан начин. Казна се састоји у томе што такав поштар мора да проведе 24 часа одржавајући равнотежу на великој празној тикви коју носи речна матица.

## ПОТПРЕТСЕДНИК И ПОРТИР ИСТОВРЕМЕНО

Абнер Холи из Фортворт, у Тексасу, заузима место потпретседника једне велике приватне банке. Ипак, у поподневним часовима, то јест кад заврши свој рад у тој банци, Холи ради као портир у Националној банци, конкурентском новчаном заводу.

## ОСТРВО МАЧАКА

Око 500 километара северозападно од острва Маурицијуса лежи коралско острвце Фрајост, на коме су једини живи становници — мачке.

Пре деведесет година на острвце су приспели неки бродоломници, који су у свом чамцу имали и један пар мачака. Убрзо по искрцавању сви бродоломници настрадали су од неке заразне болести, тако да су на острву остале само мачке. Кад је пре десетак година једна научна експедиција приспела на Фрајост, затекла је на острву хиљаде мачака. Мачке су живе у пећинама и храниле се рибама које су за време осеке ловиле у плитким лагунама.

## СТЕНА — „АКРОБАТА“

Недалеко од Фонтенблоа, у Француској, налази се стена коју су време, кише и ветрови дали необичан облик. Стена потсећа на



главу туљана који на врху њушке држи лопту, као што то изводе дресирани туљани у циркусима.

# Из историје ОЛОВА

Многа руда има своју историју која је уско повезана са историјом људи, па је има и олово. Олово спада, поред многих других, у оне руде које су већ давно познате људима. Стари Индијци правили су од олова разноврсне амајлије, а употребљавали су га за производњу боја и козметичких средстава. И старим Грцима било је познато олово. Добивали су га са Родоса, Кипра и Лауриона, недалеко од Атине. У Лауриону Грци су копали поред олова и сребро. Ту је било запослено око 5.000 робова.

Римљани, док се господарили Шпанијом, добијали су олово из рудника Сиера Морене, где је радило 40.000 робова, које су чували римски легионари. Ту је било поред олова још и бакра, живе и сребра. И у живот славног картагинског војсковође Ханибала уплетено је олово. Прича се да му је жена Химилка донела у мизану руднике олова и сребра, који су се налазили у области Линореса. Осим тога, Римљани су добијали олово и из рудника Астурије, у северној Шпанији, затим из рудника који су се налазили у Галији, Белгији и Германији. Римљани су употребљавали олово за израду водоводних цеви, разних значака и амајлија, затим за кугле на рибарским мрежама. Оловне кугле као убојно средство употребљавали су у рату и одбацивали су их на непријатеља помоћу праћки. Поред тога, они су слали осуђенике у руднике олова.

Проналазак ватреног оружја створио је ново доба у историји олова; оно је добило још већи значај. Оловне кугле почеле су да решавају многа спорна питања међу државама и оживале су у ропске ланце многе народе на свету.

У историју олова уплетене су и многе анегдоте. Винтроп, гувернер Масачусетса, био је пионир топљења руда у Америци. Године 1770 он је поди-

гао споменик енглеском краљу Ђорџу III. Тај споменик приказивао је краља како јаше на коњу. Међутим, када је букнуо рат за независност, Американци су срушили споменик, истопили и коња и коњаника, па од тог направиле кугле и њима дочекали Енглезе. Гутенберг је, пак, од олова израдио слова и тако створио најстрашније оружје против мрачњаштва сваке врсте.

У Америци су још у 17 веку неки француски ловци животиња са скупоценим крзном крстарили у области Горњег Мисисипија, где су пронашли и олово, које су употребљавали за своје пушке. Већ крајем 17 и почетком 18 века, цело подручје Мисисипија названо је Луизијана по Лују XIV, јер је тамо била колонија француских досељеника. Луј XIV по делио је моге концесије људима да би искористишавали олово и друге руде. Детроит је основао Француз Антоан де ла Мот Кадиллак, који је поседовао рудник олова. Утицај Француза осећа се и на другим местима. Град Дибик налази се на истом месту где је крајем 18 века Француз Жан Дибик копао оловну руду. Он је живео у пријатељству са околним индијанским племенима, па се и оженио ћерком поглавнице племена Саук. На терену тога племена било је много олова, па га је Дибик користио. Али, он је у исто време поучавао Индијанце како се копа и топни олово. Они су га због тога необично волели и сматрали га за свога племеника. Када је умро, сахрањили су га у оловном ковчегу. После завршетка грађанског рата, у области Мисурија основана су велика светска предузећа за искористишвање оловне руде. У Колораду су копали злата открили 1875 олово, где се налази и један од великих центара индустрије олова — Лидвил, оловни град. Употреба олова необично је разноврсна, а нарочито када је спојено са другим рудама.



# ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Испричајемо вам животопис једног нашег песника. Читајте и размислите о коме је песнику реч.

Рођен је 14 априла 1862 године у Београду, где је и умро 21 јануара 1894. Болешљив у детињству, није уредно свршио средњу школу, али је неко време слушао предавања на Великој школи као ванредан ђак.

Знаете ли о коме је реч? Ако не знате, онда читајте даље.

Његовом образовању више је помогла средина у којој се кретао, пошто је кућа његовог оца, иначе песника, била стедиште многих интелектуалаца. Учествовао је у рату против Бугара, затим је био коректор Државне штампарије, учитељ српске школе у Турини Северину, а 1893 постао је вицеkonzул у Приштини.

Можда се ни сад нисте сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте до краја.

Као песник важио је за најбољег у свом на раштају. Године 1888 изишло је прво издање његових песама, две године дошле друге, а треће, проширено, издање изишло је 1892 године. После његове смрти објављена су му целокупна дела у издању Српске књижевне задруге. Писао је и у прози, али је снага његова у стиховима. Спада у ред наших најбољих песника. Његов утицај на дошњице генерације био је велик. Сматра се за претечу српске модерне поезије и за једног од највећих песника које је Србија дала.

(Војислав Илић)



## ХАЈДУЧКА ВАТРА

За време турске владавине наше планине биле су пуне хајдука. Они су, поред осталих, били изложени и врењеним непогодама, нарочито гладноћи, па су морали да ложе ватре. Међутим, претрпела је опасност да се дим извије и да Турци лако сазнају где се хајдуци налазе. Због тога су они ложили ватру на посебан начин. Из ње се дим није извијао у вис. Таква ватра позната је у народу као — хајдучка ватра. Наиме, они би узели повећу камену плочу, накупили дрва и послагали их на плочу у облику купе. Када би ту ватру упалили, дим није ишао у вис, него се повијао по земљи.

## ГОБЛЕН

Гоблени су филили за украшавање зидова. У једном облику били су познати и старим Египћанима, али су свој пун успех доживели тек у западној Европи. Име су добили на овај начин. У једно место крај Париза дошао је једнога дана бојаџија Гоблен из Ремса и ту се настанио. Он је основао једно мало предузеће у коме је почео да израђује гоблене. По њему је то место добило име Гоблен, а одатле потиче и име ових филилима — гоблени. После Гоблена овде су дошла још два Фламандца да праве гоблене. Посао се све више развијао, тако да је у 17 веку постојала и једна овећа приватна радионица за израду гоблена. Ову радионицу купио је министар Колбер за потребе државе и она се још више развила. Основни материјал за израду гоблена је вуна, али се они праве и од свиле. Слике које се на њима израђују раде се по начрту сликара-уметника. То су, углавном, разне композиције. Најпознатији су гоблени који су се израђивали у Француској у Велигији од 15 до 18 века. Познате су радионице гоблена у Паризу, Вовеу, Брислу и Турнеу.

## МРЕЖА ПЛИВАРИЦА

Мрежа пливарица употребљава се за лов на плаву рибу, и то „под свињом на отвореном мору“. Неке мреже пливарице могу бити дуге од 120 до 400 метара, а висина им у средини износи од 20 до 80 метара. Величина ове мреже зависи од предела где се лови: да ли уз саму обалу или даље од ње. Пливарица се прави од тањег памучног концца. Оканца на њој велика су од 10 до 14 милиметара. За време лова, око мреже је запослено око двадесет људи и три до четири лађе. Мрежом пливарицом најпре се почело ловити у Северној Америци, затим у Норвешкој, Шведској, Данској и Немачкој, а одатле је она дошла у Јужну Европу, па и код нас.

## СЕКСТАНТ

Секстант је справа која се састоји од угламера, огледала и малог телескопа. Овом справом служе се поморци да би помоћу ње, а према положају звезда, одредили географску ширину и дужину на којој се налази њихова лађа.

# ДА ЛИ ЗНАТЕ?

## УСПЕХ У БОРБИ ПРОТИВ МАСЛИНОВЕ МУШИЦЕ

Познато је да постоји једна врста мушице која напада маслину и знатно јој смањује принос. У Грчкој, Италији, Израелу и нашој земљи то смањење износи често и до 60 одсто. Досад су се пољопривредници против ове мушице борили запрашивањем маслина различитим хемиским средствима, али с мало успеха. Недавно су стручњаци из института у Монтони, у Француској, постигли значајан успех у борби против маслинове мушице. Наиме, они су пронашли једног паразита који се храни овом мушицом, па се надају да ће се први резултати показати чим се култура ових паразита буде довољно развила.

## МАРС ПРИЛАЗИ ЗЕМЉИ

У јуну ове године Марс ће бити веома „близу“ Земљи. Он ће бити удаљен од нас „само“ око 70 милиона километара и после Венере биће најсветлија од свих звезда и планета на нашем небу.

## НОВА ОЧНА БОЛЕСТ

На стручном састанку у Чикагу два лекара изнела су своја запажања о једној новој очној болести. Њен проузроковач, један паразит назван токсоплазма, није досад могао бити тачно установљен. До пре две године ово обољење, с врло ретким изузетцима, јављало се само код мале деце, док је сад прилично раширено и код одраслих.

## НАЛИВ-ПЕРО КОЈЕ СЕ САМО ПУНИ

Израђена су и пуштена у продају налив-пера која немају ни гумену пумпицу ни клип, већ се „сама“ pune. Довољно је да се перо замочи у бочицу с масилом, па да после краћег времена буде напуњено. Оно ради на принципу капиларности: као што се петролеј у лампи пење уз стењак. У самом перу налази се нарочита порозна материја, која, слично стењаку, упија мастило. На тај начин отпадају сви

## ТАКМИЧЕЊЕ У ПЛЕТЕЊУ

За време такмичења у плетењу које је организовао Међународни секретаријат за вуну у Западној Немачкој утрошено је 60 хиљада километара вунених влакана, од којих је исплетено 26.559 пуловера и других ствари. Прву награду добила је једна жена за исплетени жаветић, и мушкарци су учествовали у такмичењу. Тако је шесту награду добио један човек за лепо израђени мушки пуловер.

## БАНАНЕ У ПЛАСТИЧНОМ ОМОТУ

Отсад ће јужноамеричке банане које се шаљу на удаљена тржишта бити обавијене веома танким омотом од пластичне материје. На тај начин бана не ће задржати арому и слаткост свеје убрзаног воћа. Досад су се банане брале полузреле, а дозреле су тек у магацинским земљама у којој се продају, што је много утицало на њихову свежину и укус. Нов омот и маће светложуту боју, тако да ће банане у њему изгледати веома лепо.

## БРОЈ ЦРВЕНИХ КРВНИХ ЗРНАЦА

Број црвених крвних зрнаца није исти код свих живих бића. Највише их има код сисара, особито преживара, затим код птица, гмизаваца, па онда водоземаца. Човек има пет милиона црвених крвних зрнаца у једном кубном милиметру крви, коза 19 милиона, кокошка 2,3 милиона, жаба 370.000, лама 13 милиона итд.

## ПЕЛОТА — БАСКИСКА НАРОДНА ИГРА

Међу многим играма лоптом најмање је позната пелота, баскиска народна игра. У њој учествују по два лица, али они не стоје једно према другом, већ оба на једној страни, окренути један о један ударају лоптом помоћу дрвене лопатиче причвршћене за руку. Пелота захтева од играча велику снагу и брзину. Она се игра у сваком баскиском селу. Где не постоји нарочити зид за играње пелоте, омладина користи зидове кућа. Ако, пак, играч нема лопатиче, он големом руком удара лопту. Најмилији сан сваког баскиског дечака јесте да једном постане првак у пелоти.

## РУЧНИ РАДИО-АПАРАТ

У техничким лабораторијама у Њу Џерсију израђени су радио-апарати који се носе на руци. Ови апарати нису нимало већи од обичног ручног сата. Место радио-леви они имају пет транзистора, а примају станице које су удаљене највише 64 километра. Напајају се малом батеријом, не већом од оловке, а њихова кратка антена носи се у рукаву. Звук који апарат прима преноси се у уво слушалицама.

## ЛЕК ПРОТИВ БОЛЕСТИ СПАВАЊА

Два лекара из Калифорније дошла су на идеју да болест спавања, која је уствари обољење мозга, лече тифонидном вакцином. Они су ову вакцину дали досад десеторици болесника и код свих је болест убрзо престала.

## ЛЕК ПРОТИВ БОЛЕСТИ СПАВАЊА

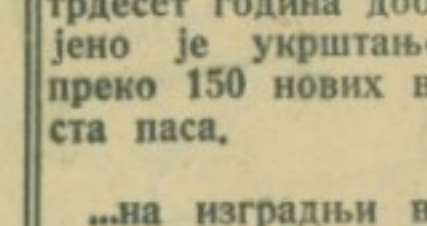
Два лекара из Калифорније дошла су на идеју да болест спавања, која је уствари обољење мозга, лече тифонидном вакцином. Они су ову вакцину дали досад десеторици болесника и код свих је болест убрзо престала.



...у знак жалости Јапанке облаче свеглопаве хаљине пресвојих стављају беле огртаче. У Кијо, Индокини и Сијаму жута боја је бо...



...једно од најсунчанијих места на свету је град Сен Џорџ у Средњој Америци. У времену од 1951 до 1953 године Сен Џорџ је имао 700 узастопних сунчаних дана.



...за последњих четрдесет година добијено је укрштањем преко 150 нових врста паса.

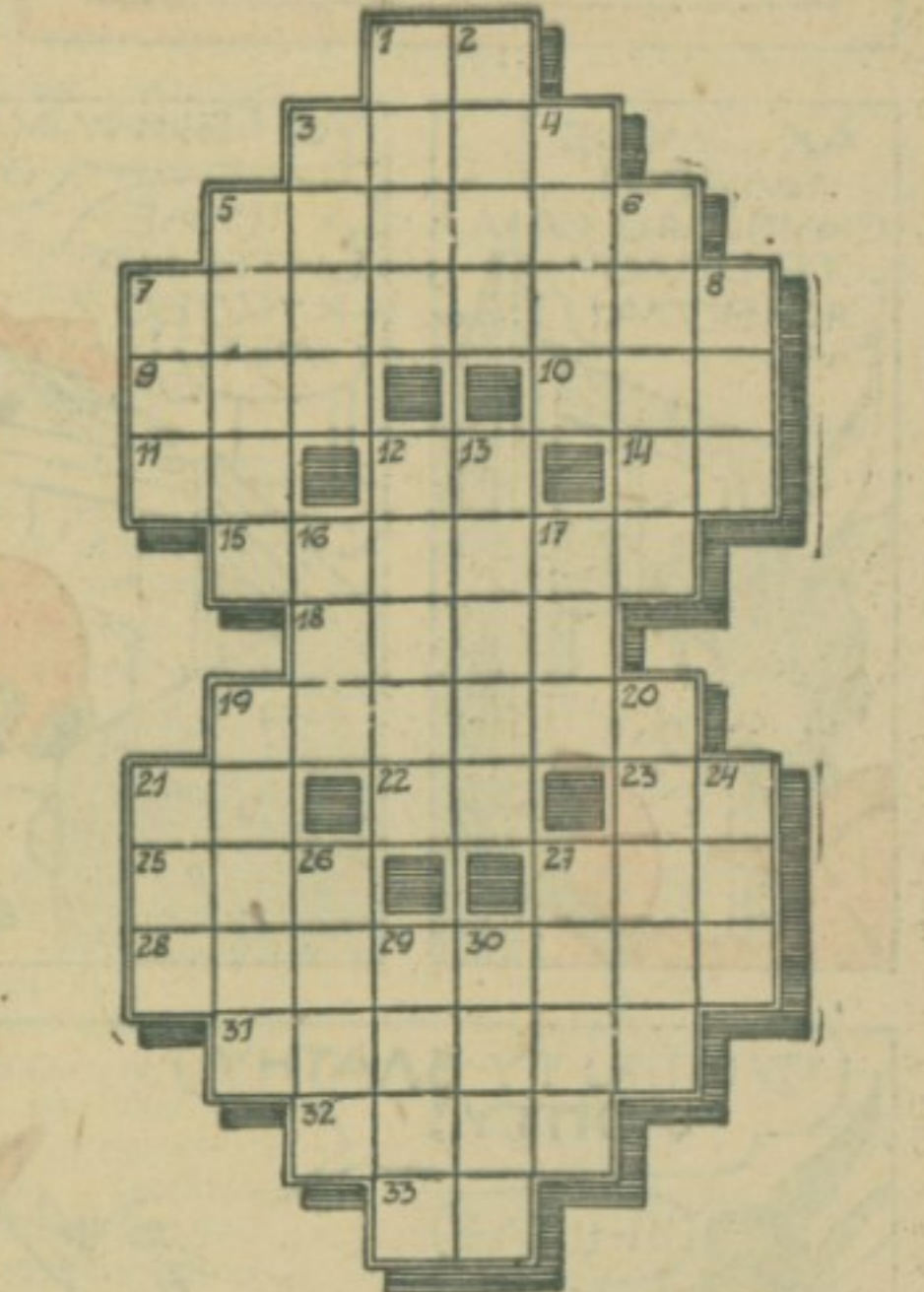


...на изградњи великог моста у Сан Франциску, једног од највећих мостова на свету, било је запослено око 6.000 радника. За његову изградњу, између осталог материјала, било је утрошено 163.000 тона цемента и 170.000 тона челика.



Водоравно: 1) ваџин. 2) једно од Антилских Острва; 3) судски орган састављен од грађана; 4) Одиоејева жена; 5) дело, чин; 6) провазод глеча; 7) поклона заменница; 8) место у Србији; 9) мот; 10) композитор опере „Севиљски брберини“; 11) део тела; 12) место у Италији чувено по свом мермеру; 13) свеза; 14) мера за површину; 15) лична заменница; 16) назив; 17) биљка љутог корена; 18) један пролећни цвет; 19) дан у седмици; 20) знак за обележавање трајања тонова; 21) хемиски знак за литијум.

Усправно: 1) мрке, сиве; 2) стари сребрни новац кован за владе деспота Турџа; 3) презиме француског филозофа; 4) најинтимији део материје; 5) један занатлија; 6) позиви; 7) страна мушког име; 8) место у Вачкој; 9) лева притока Бооне; 10) стена настала таложењем кречњака; 11) лична заменница; 12) јужно воће; 13) отворено кућно огњиште; 14) праживотиња; 15) цвет; 16) друга; 17) град у Немачкој; 18) лева притока Моравиног крака Језаве; 19) предмет обожавана; 20) страна женског име.

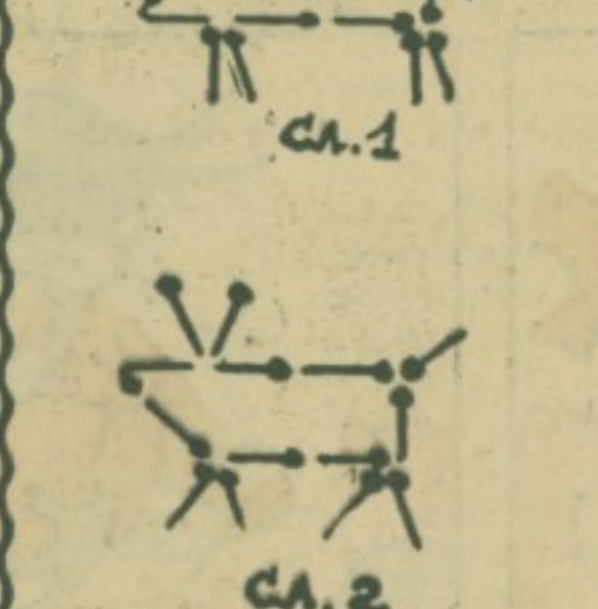


РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА  
Водоравно: 1) Рудо; 2) Лозана; 3) кало; 4) Агу; 5) Авар; 6) ас; 7) нада; 8) О6; 9) келер; 10) Кир; 11) Јава; 12) банана; 13) мета; 14) али; 15) орати; 16) ар; 17) Рама; 18) се; 19) Лерин; 20) Рас; 21) нона; 22) деаива; 23) фока.  
Усправно: 1) Ролан; 2) узорај; 3) да; 4) она; 5) лав; 6) Ана; 7) Кадок; 8) Усора; 9) идеја; 10) Адана; 11) бибер; 12) Авала; 13) ратар; 14) Натал; 15) Мосор; 16) Ирена; 17) изменик; 18) Ароза; 19) сад; 20) ина; 21) сеф; 22) во.

# ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

## ТУЖНО И ВЕСЕЛО ПРАСЕ

Прва слика: од четрнаест жижкица прво се направиле тужно прасе.



Друга слика: а кад се премести пет и по жижкица, прасе се одједном „развесели“.

## БРЗО САБИРАЊЕ

Замолите некога да напише неки већи седмодигитни број, рецимо 7.408.162. Одмах испод њега нека напише исто тако седмодигитни број, само мањи од првог: на пример 1.264.321.

Онда напишите и ви један „тобоже произвољан“ број. Али, то треба тако у десети да свака цифра вашег броја даје са сваком цифром другог броја збир 9. Дакле, ваш број ће у овом случају бити 8.735.678. После тога опет дајте да вам партнер напише један

## ДА НЕКО ПРОЂЕ КРОЗ ДОПИСНУ КАРТУ

Узмите једну дописну карту, па саопштите окупљеном друштву да може-

те сваког дечака и девојчицу провући кроз средињу ове карте. Ко не зна ту вештину, неће вам веровати.

## АКО САБЕРЕТЕ БРОЈЕВЕ У КОМЕ БИЛО РЕДУ ЗБИР ЋЕ ИЗНЕТИ 231

11	65	64	60	15	16
18	22	54	53	25	59
20	45	33	34	42	57
58	35	43	44	32	19
63	52	24	23	55	14
61	12	13	17	62	66

ПРВИ БРОЈ У ПРВОМ РЕДУ ЈЕ 11  
ДРУГИ БРОЈ У ДРУГОМ РЕДУ ЈЕ 22  
И. Т. Д.

# ПАЈА ПАТАК

ОТВОРЕНО ЈЕ НОВО КЛИЗАЛИШТЕ... ХОЋЕШ ЛИ ДА МЕ ОДВЕДЕШ?

РАДО! ЈА ВОЛИМ ДА СЕ КЛИЗАМ!

ОВАЈ... А УМЕШ ЛИ ТИ ДА СЕ КЛИЗАШ?

ПА ЈА САМ НЕКАД БИО ШАМПИОН НА РОЛШУАМА, ПАТО!

ЈЕСТ, АЛИ ОВО ЈЕ КЛИЗАЊЕ НА ЛЕДУ!

КЛИЗАЊЕ ИЛИ КОТРОЊАЊЕ! ИСТИ ЈЕ ТО БАВО!

СПОРТСКА ПАЛАТА

ЛЕД КЛИЗАЊЕ МУЗИКА

ЛЕТЕЋЕМО КАО ДВЕ ГАЗЕЛЕ, ПАТО!

ПРИЧЕКАЈ! ВРАЌАМ СЕ КРОЗ ДВА МИНУТА!

СПОРТСКА РАДЊА

ВОЛТ ДИЗНИ:

## ДУШКО ДУГОУШКО

И ДРУГИ ДОБРИ И РБАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

ДОСЕТЉИВОСТ ПАРА ВРЕДИ

ХМ! ОНАЈ СТАРИ ЛИСАЦ ОПЕТ СЕ ШУЊА ОКО МОЈЕ КУКЕ! ТРЕБА ДА ГА СЕ НЕКАКО ОТАРАСИМ!

САД КАД САМ СВЕ СВОЈЕ ЗЛАТО ПРЕТОПИО У ЈЕДНУ КУГЛУ, ОДНЕКУ КУГЛУ У БАНКУ... СИГУРНИЈЕ ЈЕ!

ЗЛАТО? ХМ...

1,000,000... 1,000,000 ОХО-ХО!

АХ... МОЈЕ БЛАГО! СКУПЉОАМ САМ ТЕ ЦЕЛОЈ ЖИВОТА!

УФ! БИЋУ МИРАН ТЕК КАД ЗЛАТО ОДНЕСЕМ У БАНКУ!

А ТО ЋЕ БИТИ НА КУКОВО ЛЕТО!

ЈЕДНИМ УДАРЦЕМ ДВЕ МУВЕ! ДОЧЕПАЋУ СЕ И ЗЛАТА И ЗЕЦА!

ОТПАДОШЕ МИ РУКЕ ОД ОВОГ ПРОКЛЕТОГ ЗЛАТА!

САД ЋУ ТЕ ЈА ОСЛОБОДИТИ ТОГ ТЕРЕТА!

ПУШТАЈ ТУ ЗЛАТНУ ЛОПТУ!

Ш-ШТА?

ХЕЈ! ШТА ЈЕ ОВО?

НИШТА! ЦЕНА ЗЛАТУ НАГМО СКАЧЕ!

ЗНАО САМ ЈА ДА ЋЕ МИ ТАЈ СЈАЈНИ ЖУТИ БАЛОН ЈЕДНОМ ДОБРО ДОЋИ!